

ZN WSH Zarządzanie 2018 (2), s. 141-158

Oryginalny artykuł naukowy
Original Article

Data wpływu/Received: 15.11.2017

Data recenzji/Accepted: 17.01.2018/14.02.2018

Data publikacji/Published: 30.06.2018

Źródła finansowania publikacji: środki własne Autora

DOI: 10.5604/01.3001.0012.2044

Authors' Contribution:

(A) Study Design (projekt badania)

(B) Data Collection (zbieranie danych)

(C) Statistical Analysis (analiza statystyczna)

(D) Data Interpretation (interpretacja danych)

(E) Manuscript Preparation (redagowanie opracowania)

(F) Literature Search (badania literaturowe)

dr inż. Sylwia Kowalska^{A B D E F}

Instytut Finansów, Bankowości i Rachunkowości

Wydział Zarządzania

Politechnika Częstochowska

WYNAGRODZENIE I ZATRUDNIENIE W MIKROPRZEDSIĘBIORSTWACH

REMUNERATION AND EMPLOYMENT IN MICROENTERPRISES

Streszczenie: Mikroprzedsiębiorstwa oraz małe i średnie przedsiębiorstwa są motorem polskiej gospodarki. Stanowią główne źródło zatrudnienia, budzą ducha przedsiębiorczości i innowacji, a tym samym mają kluczowe znaczenie dla zwiększenia konkurencyjności i zatrudnienia. Celem opracowania jest analiza wybranych danych, m.in. poziomu wyn-

gradzania oraz zatrudnienia w mikroprzedsiębiorstwach w Polsce w różnych ujęciach oraz porównanie wynagrodzenia w mikropodmiotach ze średnim wynagrodzeniem w gospodarce narodowej, w UE oraz w USA w latach 2014-2016. Realizacji celu opracowania podporządkowano jego poszczególne części, w których przybliżono istotę mikroprzedsiębiorstwa oraz jego znaczenie dla gospodarki oraz przedstawiono na tle wybranych lat dane dotyczące ilości mikropodmiotów, ich wynagrodzeń czy poziomu zatrudnienia.

Słowa kluczowe: minimalne wynagrodzenie, płace, średnie wynagrodzenie

Abstract: Micro-enterprises and small and medium-sized enterprises are the engine of the Polish economy. They are the main source of employment, arouse entrepreneurial spirit and innovation, and they are essential to increase competitiveness and employment. The aim of this article is to analyze selected data, among others. the level of remuneration and employment in microenterprises in Poland and the comparison of wages in micro-entities with average remuneration in the national economy, in the EU and in the USA in 2014-2016. The purpose of the work was subordinated to the individual parts, in which the essence of the micro enterprise and its importance to the economy were presented, and data on the number of micro-entities, their salaries and their level of employment were presented against the background of selected years.

Keywords: minimum wage, wages, average salary

Wstęp

Sektor MŚP, określany jest jako „small business”, to sektor wewnętrznie zróżnicowany, w obrębie którego ujmowane są trzy klasy wielkości podmiotów gospodarczych: mikro, małe, średnie przedsiębiorstwa. Znamienna rola i znaczenie tego sektora determinowane jest przez ich udział wśród ogółu przedsiębiorstw w tworzeniu PKD, jak również w udziale w zatrudnieniu¹. MŚP są więc ważną siłą napędową gospodarki, pełnią też istotne funkcje społeczne, a mała liczebność ich kadr, szybkość podejmowania decyzji oraz gotowość do ograniczania wydatków pozwalają im na najelastyczniejszą adaptację do zmieniających się warunków gospodarczych. Wszystko to wpłynęło na ich stosunkowo dużą odporność na kryzys, co paradoksalnie wynikało zarówno z ich mocnych, jak i słabych stron². Celem opracowania jest analiza wybranych danych, m.in. poziomu wynagradzania oraz zatrudnienia w mikroprzedsiębiorstwach w Polsce w różnych ujęciach oraz porównanie wynagrodzenia w mikropodmiotach ze średnim wynagrodzeniem w gospodarce narodowej, w UE oraz w USA w latach 2014-2016.

¹ B. Siuta-Tokarska, *Przedsiębiorstwa sektora MŚP w skali globalnej – problemy definicyjne i porównań międzynarodowych*, [w:] R. Borowiecki, A. Jaki (red.), *Przedsiębiorstwo w gospodarce rynkowej*, Fundacja Uniwersytetu Ekonomicznego w Krakowie, Kraków 2017, s. 113; B. Siuta-Tokarska, *Podobieństwa i różnice w rozwoju przedsiębiorstw sektora MŚP z kapitałem krajowym i z udziałem kapitału zagranicznego w Polsce*, Difin, Warszawa 2015, s. 235.

² A. Burgiel, *Specyfika mikro i małych przedsiębiorstw jako determinanta ich orientacji i form działalności marketingowej*, „Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego, nr 638. Ekonomiczne Problemy Usług” 2011, nr 63, s. 49.

1. Mikroprzedsiębiorstwa w świetle ujęć literaturowych

Mikroprzedsiębiorstwa oraz małe i średnie przedsiębiorstwa odgrywają zasadniczą rolę w funkcjonowaniu gospodarki. Rozwój tej grupy w realny sposób przyczynia się do wzrostu gospodarczego oraz poprawy spójności społecznej i gospodarczej. Są one poddawane stałej presji konkurencyjnej ze strony rywali, kształtują własne perspektywy rozwoju, oferując jednocześnie miliony miejsc pracy³. W Polsce w sektorze mikro, małych i średnich przedsiębiorstw znajduje zatrudnienie ponad 2/3 ogółu pracujących, dlatego jest on tak ważny dla gospodarki⁴. Można powiedzieć, iż wpływ mikro, małych i średnich przedsiębiorstw na gospodarkę jest szczególnie widoczny w zakresie polityki zatrudnienia. W okresie, kiedy wiele krajów europejskich walczy z wysoką stopą bezrobocia, najważniejszą zaletą tego sektora oraz nowo powstających przedsiębiorstw jest to, że stanowią one największe źródło nowych miejsc pracy. Są praktycznie jedynym sektorem gospodarki generującym miejsca pracy, podczas gdy inne sektory raczej redukują zatrudnienie, niż tworzą nowe miejsca pracy⁵. W życiu społeczno-gospodarczym mikro, małe i średnie przedsiębiorstwa odgrywają również zasadniczą rolę w regionie w zakresie: rozwoju innowacyjności, efektu zatrudnienia, efektu ekologicznego, rozwoju produkcji lokalnej, skutecznego radzenia sobie z recesją, kryzysem gospodarczym, załamaniem koniunktury, efektu regionalnej decentralizacji, mobilizacji kapitału⁶.

Mikroprzedsiębiorstwa zostały określone w Rozporządzeniu Komisji (UE) nr 651/2014 z dnia 17 czerwca 2014 r.⁷, gdzie mikroprzedsiębiorstwo – to przedsiębiorstwo, które:

- zatrudnia mniej niż 10 pracowników oraz
- roczny obrót lub roczna suma bilansowa nie przekracza 2 milionów EUR.

Mikroprzedsiębiorca⁸ to przedsiębiorca, który w co najmniej jednym z dwóch ostatnich lat obrotowych:

³ E. Frejtag-Mika, *Sektor małych i średnich przedsiębiorstw (MSP) w gospodarce Polskiej*, [w:] S. Bukowski, E. Frejtag-Mika, M. Gagacka, J. Żuchowski, I. Bednarczyk (red.), *Ocena wpływu działań Partnerstwa na Rzecz Rozwoju na sytuację grupy docelowej (mikroprzedsiębiorstwa)*, Wydział Ekonomiczny Politechniki Radomskiej im. Kazimierza Pułaskiego, Radom 2008, s. 16.

⁴ G. Chybicki, *Wpływ małych i średnich przedsiębiorstw na zatrudnienie w województwie mazowieckim*, [w:] M. Kludacz (red.), *Wiedza, innowacje, przedsiębiorczość a rozwój regionalny*, Politechnika Warszawska, Kolegium Nauk Ekonomicznych i Społecznych w Płocku, Płock 2015, s. 192.

⁵ A. Owczarczyk, *Bezrobocie a zatrudnienie w małych i średnich przedsiębiorstwach w Polsce w latach 1998–2007*, Acta Universitatis Lodzensis Folia Oeconomica 2011, 248, s. 220.

⁶ M. Huczek, *Wspieranie rozwoju małych i średnich przedsiębiorstw przez Unię Europejską na przykładzie Małopolski*, Zeszyty Naukowe WSH. Zarządzanie 2008, nr 2, s.11; *Mikroprzedsiębiorstwa oraz małe i średnie przedsiębiorstwa*, http://www.prawo.egospodarka.pl/62005_Mikroprzedsiębiorstwa-oraz-male-i-srednie-przedsiębiorstwa,1,82,1.html [dostęp: 5.11.2017].

⁷ Rozporządzeniu Komisji (UE) nr 651/2014 z dnia 17 czerwca 2014 r. uznające niektóre rodzaje pomocy za zgodne z rynkiem wewnętrznym w zastosowaniu art. 107 i 108 traktatu (Dz.U. UE L 187 z 26.6.2014 r.) załącznik 1, art. 2.

⁸ Ustawa z dnia 2 lipca 2004 r. o swobodzie działalności gospodarczej (Dz.U. z 2017 r. poz. 819) art. 104.

- zatrudniał średniorocznie mniej niż 10 pracowników oraz
- osiągnął roczny obrót netto ze sprzedaży towarów, wyrobów i usług oraz operacji finansowych nieprzekraczający równowartości w złotych 2 mln euro lub sumy aktywów jego bilansu sporządzonego na koniec jednego z tych 2 lat nieprzekraczający równowartości w złotych 2 mln euro.

Jednostka mikro w myśl ustawy o rachunkowości to⁹:

1. spółki handlowe, inne osoby prawne, jeśli w roku obrotowym, za który sporządzają sprawozdanie finansowe, oraz w roku poprzedzającym ten rok obrotowy, nie przekroczyły co najmniej dwóch z następujących wielkości:

- suma przychodów ze sprzedaży towarów i produktów za rok obrotowy – 3 mln zł,
- suma aktywów bilansu na koniec roku obrotowego – 1,5 mln zł,
- wielość średniorocznego zatrudnienia w przeliczeniu na pełne etaty – 10 osób.

2. osoby fizyczne, spółki cywilne osób fizycznych, spółki jawne osób fizycznych oraz spółki partnerskie, jeżeli przychody netto tych jednostek ze sprzedaży towarów, produktów i operacji finansowych wyniosły w przeliczeniu na walutę polską nie więcej niż 2 000 000 euro za poprzedni rok obrotowy

– w stosunku do których organ zatwierdzający podjął decyzję w sprawie sporządzania sprawozdania finansowego.

Firmy zatrudniające do 9 pracowników są grupą posiadającą szczególne cechy: zazwyczaj są to firmy o jednolitym profilu, działające w jednej tylko z możliwych branż, szczególnie w handlu, transporcie, budownictwie lub w obsłudze nieruchomości i firm. Mikroprzedsiębiorstwa¹⁰ stanowią istotną część sektora wśród wszystkich działających przedsiębiorstw nie tylko ze względu na swoją bardzo dużą liczbę, ale także ze względu na kluczową rolę, jaką pełnią pod względem zapewnienia miejsc pracy i zmniejszania istniejącego bezrobocia.

2. Zatrudnienie a wynagrodzenia w mikroprzedsiębiorstwach w Polsce

Mikroprzedsiębiorstwa są w polskiej gospodarce rynkowej trwałym i bardzo ważnym elementem struktury gospodarczej. Odgrywają one dużą rolę, choć poddawane są stałej presji konkurencyjnej ze strony rywali, organizacyjnie potężniejszych i silniejszych pod względem wyposażenia kapitałowego, kształtują własne perspektywy rozwoju, oferując jednocześnie miliony miejsc pracy.

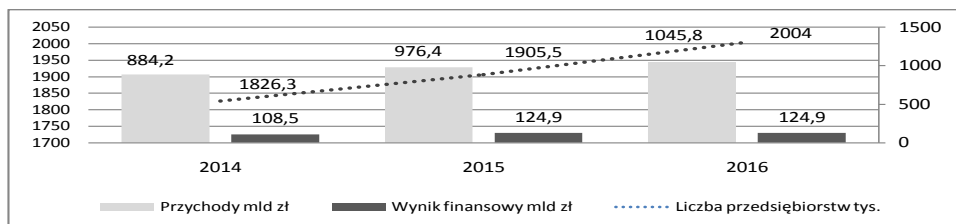
Polskie mikroprzedsiębiorstwa charakteryzuje pozytywny trend rozwojowy przejawiający się na przestrzeni ostatnich lat rosnącą ich liczbą, wzrostem wartości przychodów, wyniku finansowego, nakładów inwestycyjnych czy liczbą pracujących i zatrudnionych. Z zaprezentowanych poniżej wybranych danych wynika, iż wielkość

⁹ Ustawa z dnia 29 września 1994 r. o rachunkowości (Dz.U. z 2017 r., poz. 1089).

¹⁰ E. Brągiel, M. Dykiel, *Rola mikroprzedsiębiorstw na regionalnym rynku pracy*, „Przedsiębiorstwo i Region” 2016, nr 8, s. 27; A. Jasińska-Biliczak, *Problemy samozatrudnienia – rola i miejsce mikroprzedsiębiorstw w gospodarce regionalnej*, „Barometr Regionalny” 2015, t. 13, nr 4, s. 75.

osiągniętych przychodów systematycznie rosła, w roku 2014 uzyskała poziom 884,2 mld zł, a w 2016 roku już 1045,8 mld zł, co oznacza wzrost o 18,2%. Wynik finansowy badanej zbiorowości również zwiększył się o 15,1% za lata 2014-2016. Rysunek 1 przedstawia, że w 2016 działalność gospodarczą w Polsce prowadziło 2 004,0 tys. mikroprzedsiębiorstw, co oznacza wzrost o 9,7% w stosunku do roku 2014.

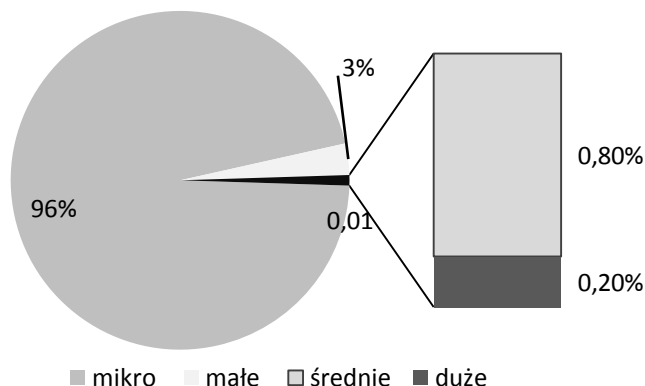
Rysunek 1. Przychody, wynik finansowy i liczba mikroprzedsiębiorstw w latach 2014-2016
Figure 1. Revenue, financial result and number of microenterprises in 2014-2016 years

Źródło: *Działalność gospodarcza przedsiębiorstw o liczbie pracujących do 9 osób w 2016 r.*, GUS, Warszawa 2017, s. 1.

Mikro, małe i średnie firmy stanowią 99,8% wszystkich przedsiębiorstw w Polsce. Najliczniejsze są najmniejsze podmioty, czyli mikroprzedsiębiorstwa stanowiące 96% (1,84 mln) ogółu podmiotów. Udział firm małych w strukturze polskich przedsiębiorstw wynosi 3,0% (56,7 tys.), średnich – 0,8% (15,6 tys.), zaś dużych – tylko 0,2% (3,4 tys.) ogółu podmiotów, co przedstawia rys. 2.

Rysunek 2. Struktura przedsiębiorstw aktywnych w Polsce ze względu na wielkość firmy (w %)
Figure 2. Structure of active enterprises in Poland by size of business (in%)

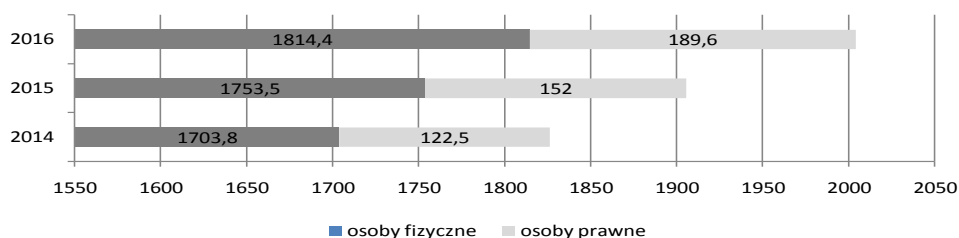

Źródło: Raport o stanie małych i średnich przedsiębiorstw w Polsce, PARP, Warszawa 2017, s. 14.

W latach 2014-2016 w grupie mikroprzedsiębiorstw dominowały jednostki należące do osób fizycznych, co stanowiło 90,5% – 93,3% ogółu mikrofirm. W roku 2014 należało do osób fizycznych 1703,8 tys. podmiotów, dając 93,3% ogółu mikrofirm, w 2015 roku – 1753,5 tys. podmiotów, stanowiąc 92% ogółu mikrofirm, a w roku 2016 – 1814,4 tys. podmiotów, stanowiąc 90,5% ogółu mikrofirm. Do osób prawnych i jednostek organizacyjnych niemających osobowości prawnej należało niecałe 10% ogółu mikroprzedsiębiorstw. Podkreślić trzeba, iż udział ten systematycznie rósł już od roku 2010 (rys. 3).

Rysunek 3. Liczba mikroprzedsiębiorstw w ujęciu struktury własności w latach 2014-2016 w tys.

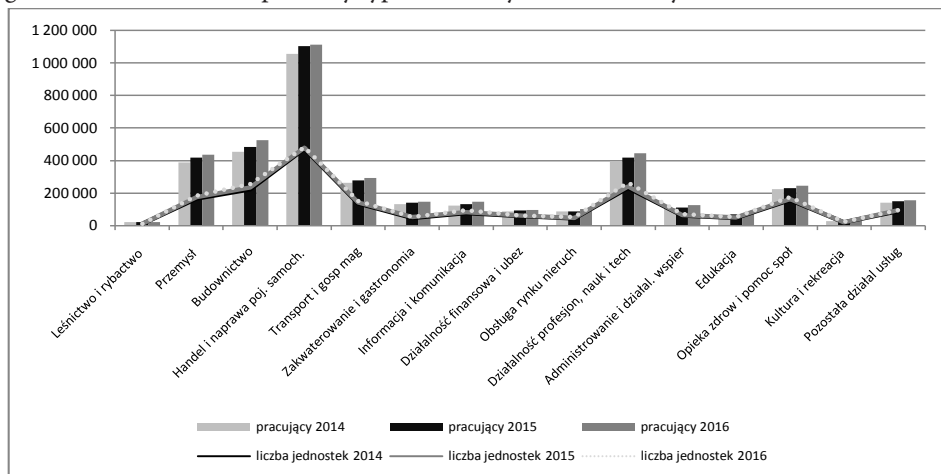
Figure 3. Number of micro-enterprises in terms of the ownership structure in 2014-2016 in thousands

Źródło: *Działalność gospodarcza przedsiębiorstw o liczbie pracujących do 9 osób w 2016 r.*, GUS, Warszawa 2017, s. 1; *Działalność gospodarcza przedsiębiorstw o liczbie pracujących do 9 osób w 2015 r.*, GUS, Warszawa 2016, s. 1; *Działalność gospodarcza przedsiębiorstw o liczbie pracujących do 9 osób w 2014 r.*, GUS, Warszawa 2015, s. 1.

W latach 2014-2016 ze względu na rodzaj prowadzonej działalności największą liczbą przedsiębiorstw mogła poszczycić się sekcja handel i naprawa pojazdów samochodowych z liczbą niecałych 481 tys. jednostek, następne znaczące miejsca zajęły sekcje: przemysłu (ponad 182 tys. jednostek), budownictwa (niecałe 256 tys. jednostek) czy działalność profesjonalna, naukowa i techniczna (ponad 264 tys. jednostek). Taki układ przedsiębiorstw świadczy o tym, że gospodarka Polski opierała się na owych sekcjach, bowiem generowane były tu najwyższe przychody ogółem, przychody przypadające na jeden podmiot czy przychody na jednego pracującego. Z kolei najmniejszą liczbę przedsiębiorstw odznaczały się sekcje: leśnictwa i rybactwa, kultury i rekreacji czy edukacja, i tu również generowane były najmniejsze przychody. Dodać należy, iż przychody w przeliczeniu na jeden podmiot systematycznie rosły z poziomu 484,2 zł w roku 2014, na 521,8 zł w roku 2016. Ponadto przychody na jednego pracującego również wykazywały wzrostową tendencję z poziomu 247,7 zł w roku 2014 na 264,3 zł w roku 2016. Widać więc, że mikroprzedsiębiorstwa wciąż sprawnie działały w zmiennym otoczeniu, odnajdując swoją ścieżkę rozwoju, mimo również wzrostowej tendencji ponoszonych kosztów (rys. 4).

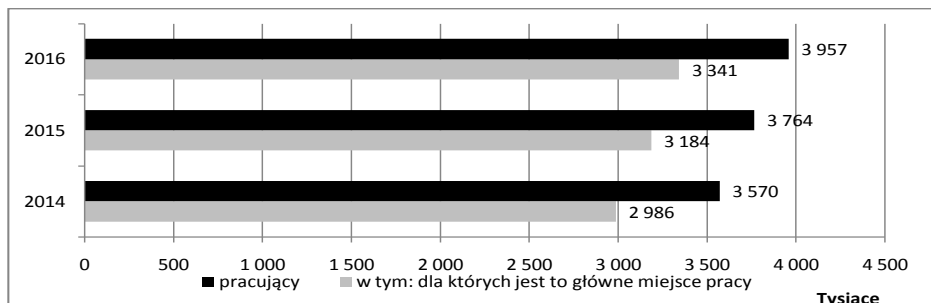
Rysunek 4. Liczba przedsiębiorstw, pracujących według rodzaju działalności w 2014-2016
Figure 4. Number of enterprises by type of activity in 2014-2016 years

Źródło: *Działalność gospodarcza przedsiębiorstw o liczbie pracujących do 9 osób w 2016 r.*, GUS, Warszawa 2017, s. 2; *Działalność gospodarcza przedsiębiorstw o liczbie pracujących do 9 osób w 2015 r.*, GUS, Warszawa 2016, s. 2; *Działalność gospodarcza przedsiębiorstw o liczbie pracujących do 9 osób w 2014 r.*, GUS, Warszawa 2015, s. 2.

W mikroprzedsiębiorstwach pracuje niecałe 4 mln osób. Z roku na rok widać, że liczba ta systematycznie rosła: w 2014 roku pracowało 3 569,6 tys. osób, w 2015 roku 3 764,2 osób, a 2016 roku już 3 957,2 osób. Dla ponad 83% osób pracujących było to główne miejsce pracy, widać więc, że mikrofirmy stanowią ważną grupę przedsiębiorstw, dając niejednokrotnie poczucie stabilności czy bezpieczeństwa finansowego pracującym tam osobom.

Rysunek 5. Liczba pracujących w mikroprzedsiębiorstwach w latach 2014-2016
Figure 5. Number of people working in micro-enterprises in 2014-2016 years

Źródło: *Działalność gospodarcza przedsiębiorstw o liczbie pracujących do 9 osób w 2016 r.*, GUS, Warszawa 2017, s. 6; *Działalność gospodarcza przedsiębiorstw o liczbie pracujących do 9 osób w 2015 r.*, GUS, Warszawa 2016, s. 6; *Działalność gospodarcza przedsiębiorstw o liczbie pracujących do 9 osób w 2014 r.*, GUS, Warszawa 2015, s. 6.

Dodać można, iż przeciętna liczba zatrudnionych osób na podstawie umowy o pracę wykazywała tendencję rosnącą. W roku 2014 takich umów było 1 217 tys., a w roku 2016 już o 12% więcej, czyli 1 363 tys. umów. Jest to kolejny element, który potwierdza, że mikrofirmy stanowią ważny podmiot w życiu polskiego społeczeństwa. Wynagrodzenie miesięczne brutto systematycznie rosło, średnio co roku o 6-7%, co jest zjawiskiem pozytywnym dla tej grupy.

Tabela 1. Pracujący, liczba zatrudnionych na podstawie umów o pracę, wynagrodzenie miesięczne w mikroprzedsiębiorstwach w latach 2014-2016

Table 1. Employees, number of employees under contracts of employment, monthly remuneration in micro-enterprises in 2014-2016 years

WYSZCZEGÓLNIENIE	2014	2015	2016
Pracujący	3 569 678	3 764 185	3 957 151
w tym: dla których jest to główne miejsce pracy	2 985 629	3 184 150	3 341 303
Przeciętna liczba zatrudnionych na podstawie umowy o pracę	1 217 724	1 314 206	1 363 725
Przeciętne wynagrodzenie miesięczne brutto	2 257	2 397	2 577

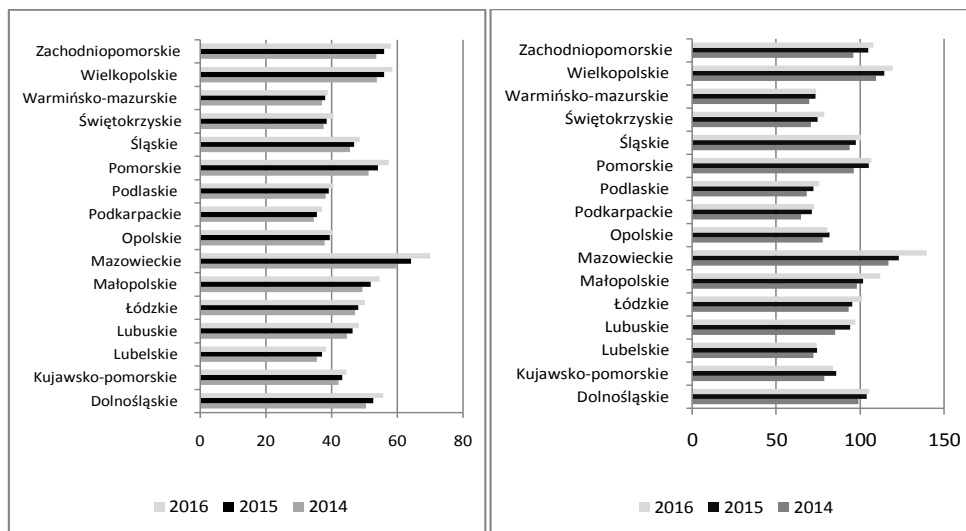
Źródło: *Działalność gospodarcza przedsiębiorstw o liczbie pracujących do 9 osób w 2016 r.*, GUS, Warszawa 2017, s. 6; *Działalność gospodarcza przedsiębiorstw o liczbie pracujących do 9 osób w 2015 r.*, GUS, Warszawa 2016, s. 6; *Działalność gospodarcza przedsiębiorstw o liczbie pracujących do 9 osób w 2014 r.*, GUS, Warszawa 2015, s. 6.

Najwięcej mikroprzedsiębiorstw na 1000 mieszkańców przypadało w województwie mazowieckim – ponad 70 przedsiębiorstw, zachodniopomorskim – 58 przedsiębiorstw i wielkopolskim – 59 przedsiębiorstw oraz dolnośląskim. Województwa te stworzyły u siebie najbardziej przyjazne warunki do prowadzenia działalności oraz mieszkańcy wykazali się śmiałością w prowadzeniu swej działalności zarobkowej w postaci mikrofirm. Najmniejszą liczbę mikroprzedsiębiorstw przypadających na 1000 mieszkańców odnotować należy w województwie podkarpackim i lubelskim.

Z kolei analizując liczbę pracujących według województw, zauważyć należy, że dominowały tutaj takie województwa, jak: mazowieckie z liczbą 140 osób pracujących na 1000 mieszkańców, wielkopolskie z liczbą 120 osób, czy województwo małopolskie z liczbą 112 osób. Najmniejsza liczba pracujących w mikropodmiotach przypadała w województwie lubelskim, tj. 38 osób na 1000 mieszkańców, warmińsko-mazurskim 39 osób i 37 osób w podkarpackim.

Rysunek 6. Liczba mikroprzedsiębiorstw i pracujących na 1000 mieszkańców według województw w latach 2014-2016

Figure 6. Number of micro-enterprises and employees per 1,000 inhabitants by province in 2014-2016 years

Źródło: *Działalność gospodarcza przedsiębiorstw o liczbie pracujących do 9 osób w 2016 r.*, GUS, Warszawa 2017, s. 8; *Działalność gospodarcza przedsiębiorstw o liczbie pracujących do 9 osób w 2015 r.*, GUS, Warszawa 2016, s. 8; *Działalność gospodarcza przedsiębiorstw o liczbie pracujących do 9 osób w 2014 r.*, GUS, Warszawa 2015, s. 8.

W układzie terytorialnym najwięcej zatrudnionych na podstawie umowy o pracę pracowało w mikroprzedsiębiorstwach mających siedzibę w województwie mazowieckim (17,5-19% w łącznej liczbie pracujących w latach 2014-2016), drugie miejsce zajęło województwo śląskie – z około 12% udziałem liczby pracujących, a trzecie miejsce województwo wielkopolskie. Najmniejszą liczbę zatrudnionych na podstawie umowy o pracę odnotować należy w województwie: opolskim, podlaskim i lubuskim.

Wspomniane wcześniej w analizie wynagrodzenie brutto w mikropodmiotach systematycznie rosło o 6-7% co roku, przyjmując poziom od 2257 zł w roku 2014 do 2577 zł w roku 2016. Najwyższe wynagrodzenie w roku 2016 można było otrzymać w województwie mazowieckim – 3125 zł, dolnośląskim – 2708 zł, pomorskim – 2612 zł, zachodniopomorskim – 2522 zł i wielkopolskim – 2515 zł. Z kolei najniższe wynagrodzenie brutto w roku 2016 płacone było w województwach: podkarpackim – 2213 zł, świętokrzyskim – 2223 zł i warmińsko-mazurskim – 2246 zł. Najniższe wynagrodzenie nie odbiegało znacząco od minimalnej krajowej ustalonej w roku 2016 na poziomie 1850 zł, bo tylko o niecałe 400 zł. Z kolei różnica pomiędzy najwyższym wynagrodzeniem brutto a minimalną krajową w roku 2016 to kwota 1275 zł, widać więc, że istniała duża rozpiętość dotycząca poziomu wynagradzania w omawianych województwach.

Tabela 2. Liczba zatrudnionych na podstawie umowy o pracę oraz miesięczne wynagrodzenie brutto na 1 zatrudnionego według województw w latach 2014-2016

Table 2. Number of employees under contract of employment, and gross monthly salary per 1 employee by voivodship in 2014-2016 years

Województwa	Przeciętna liczba zatrudnionych na podstawie umowy o pracę			Miesięczne wynagrodzenie brutto na 1 zatrudnionego w zł		
	2014	2015	2016	2014	2015	2016
Polska	1 217 724	1 314 206	1 363 725	2257	2397	2 577
Dolnośląskie	95 980	104 457	99 639	2337	2512	2 708
Kujawsko-pomorskie	55 275	65 514	59 817	2123	2239	2 313
Lubelskie	53 376	57 154	54 429	2051	2253	2 301
Lubuskie	29 951	36 187	35 528	2119	2256	2 427
Łódzkie	79 512	79 133	84 676	2105	2211	2 306
Małopolskie	113 177	117 168	131 451	2139	2271	2 472
Mazowieckie	231 651	228 510	257 761	2629	2874	3 125
Opolskie	28 090	30 469	29 895	2159	2267	2 396
Podkarpackie	44 418	54 882	54 719	1991	2111	2 213
Podlaskie	25 902	28 421	29 494	2119	2187	2 281
Pomorskie	72 873	80 530	82 466	2365	2471	2 612
Śląskie	152 058	155 627	163 486	2212	2305	2 499
Świętokrzyskie	30 338	33 063	34 423	1983	2102	2 223
Warmińsko-mazurskie	35 773	38 276	38 063	2016	2161	2 246
Wielkopolskie	135 260	145 493	147 566	2238	2327	2 515
Zachodniopomorskie	52 090	59 322	60 312	2202	2321	2 522

Źródło: *Działalność gospodarcza przedsiębiorstw o liczbie pracujących do 9 osób w 2016*, GUS, Warszawa 2017, s. 8; *Działalność gospodarcza przedsiębiorstw o liczbie pracujących do 9 osób w 2015 r.*, GUS, Warszawa 2016, s. 8; *Działalność gospodarcza przedsiębiorstw o liczbie pracujących do 9 osób w 2014 r.*, GUS, Warszawa 2015, s. 8.

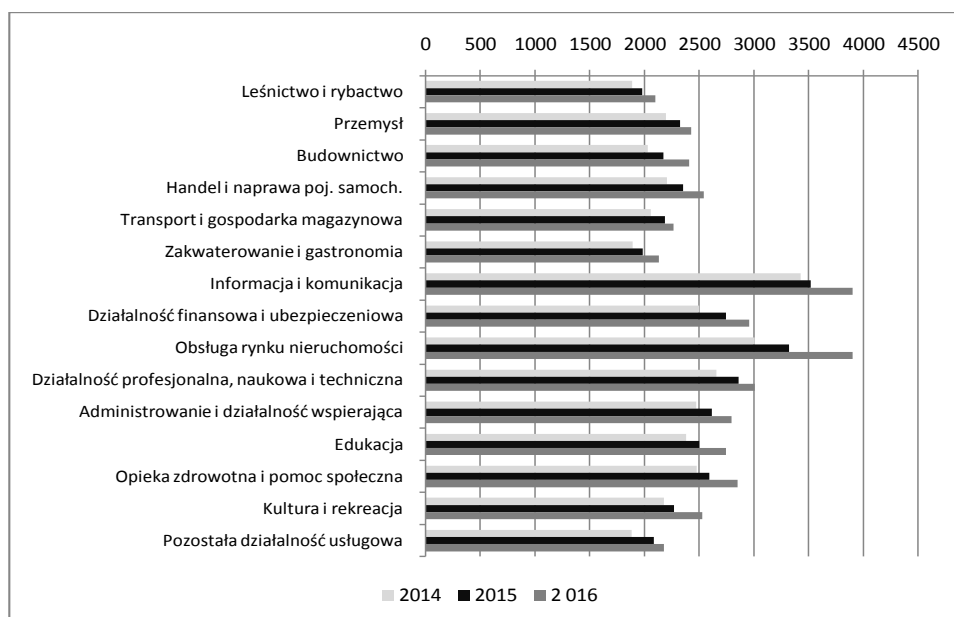
Analizując przeciętne wynagrodzenie miesięczne brutto według rodzajów działalności, należy stwierdzić, że działy takie jak informacja i komunikacja czy obsługa rynku nieruchomości odznaczały się najwyższym poziomem wynagrodzeń, tj. około 3900 zł w roku 2016. Najmniej atrakcyjnym działem pod kątem wysokości wynagrodzenia brutto było leśnictwo i rybactwo, gdzie wypłacano przeciętnie 2100 zł oraz zakwaterowanie i gastronomia z wypłatą na poziomie 2131 zł.

Najniższe wynagrodzenia nie odbiegały znacząco od minimalnej krajowej ustalonej w roku 2016 na poziomie 1850 zł, bo tylko 250 zł. Z kolei różnica pomiędzy najwyższym wynagrodzeniem brutto a minimalną krajową w roku 2016 to kwota

2051 zł, widać więc, że istniała duża rozpiętość odnośnie do poziomu wynagradzania w przedstawionych rodzajach działalności gospodarczej.

Rysunek 7. Przeciętne wynagrodzenie miesięczne brutto według rodzajów działalności w latach 2014-2016

Figure 7. Average gross monthly remuneration by activity in 2014-2016 years

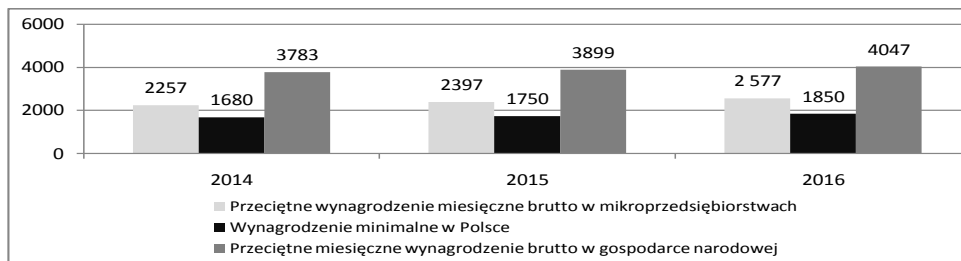

Źródło: *Działalność gospodarcza przedsiębiorstw o liczbie pracujących do 9 osób w 2016 r.*, GUS, Warszawa 2017, s. 8; *Działalność gospodarcza przedsiębiorstw o liczbie pracujących do 9 osób w 2015 r.*, GUS, Warszawa 2016, s. 8; *Działalność gospodarcza przedsiębiorstw o liczbie pracujących do 9 osób w 2014 r.*, GUS, Warszawa 2015, s. 8.

Z porównania zawartego na rys. 8 przeciętnego wynagrodzenia brutto w mikropodmiotach z wynagrodzeniem brutto w gospodarce narodowej wynika, że wynagrodzenia w mikroprzedsiębiorstwach rosły szybciej (6-7% co rok) niż w gospodarce narodowej (3% z roku na rok). Dodatkowo widać, że różnica pomiędzy tymi wynagrodzeniami to około 500 zł na korzyść wynagrodzeń brutto w gospodarce narodowej. Z kolei różnica pomiędzy wynagrodzeniem brutto w mikropodmiotach a wynagrodzeniem minimalnym systematycznie zwiększała się i w roku 2016 wynosiła 727 zł, co świadczy o wzroście atrakcyjności tego sektora.

Rysunek 8. Wybrane pozycje wynagrodzeń w 2014-2016 roku

Figure 8. Selected remuneration items in 2014-2016

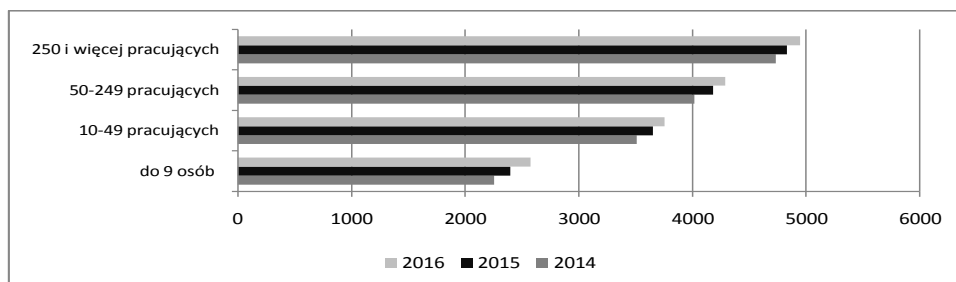

Źródło: *Działalność gospodarcza przedsiębiorstw o liczbie pracujących do 9 osób w 2016 r.*, GUS, Warszawa 2017, s. 6; *Działalność przedsiębiorstw niefinansowych w 2015 r.*, GUS, Warszawa 2016, s. 54-55; *Działalność gospodarcza przedsiębiorstw o liczbie pracujących do 9 osób w 2014 r.*, GUS, Warszawa 2015, s. 6; Komunikat Prezesa Głównego Urzędu Statystycznego z dnia 9 lutego 2017 r. w sprawie przeciętnego wynagrodzenia w gospodarce narodowej w 2016 r., <https://stat.gov.pl/sygnalne/komunikaty-i-obwieszczenia/lista-komunikatow-i-obwieszczen/> [dostęp: 5.11.2017].

Rozpatrując wynagrodzenie brutto według sektorów gospodarki, można założyć, iż najniższe wynagrodzenie brutto występowało w mikropodmiotach na poziomie ponad 2257-2577 zł w badanych latach, natomiast najwyższe wynagrodzenie było w dużych podmiotach, kształtując się w okolicach 5000 zł. Dodatkowo nasuwa się wniosek, iż w miarę wzrostu wielkości podmiotu wzrastało przeciętne wynagrodzenie miesięczne brutto.

Rysunek 9. Przeciętne wynagrodzenie miesięczne brutto według grup wielkości w latach 2014-2016

Figure 9. Average monthly gross wages by size groups in 2014-2016 years

Źródło: *Działalność przedsiębiorstw niefinansowych w 2017 r.*, GUS, Warszawa 2017, s. 54-55; *Działalność gospodarcza przedsiębiorstw o liczbie pracujących do 9 osób w 2016 r.*, GUS, Warszawa 2017, s. 16.

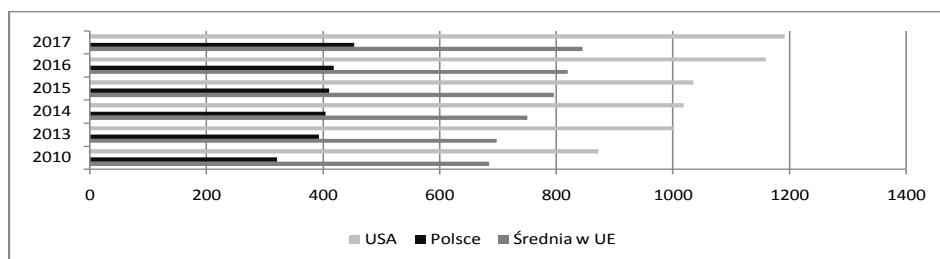
Analizując wynagrodzenie minimalne, trzeba powiedzieć, iż tylko w niektórych krajach UE minimalne wynagrodzenie jest zdefiniowane. W Stanach Zjednoczonych,

Wielkiej Brytanii i Irlandii występują stawki godzinowe. W styczniu 2017 r. krajowa płaca minimalna obowiązywała w 22 z 28 państw członkowskich UE (wyjątkami były Dania, Włochy, Cypr, Austria, Finlandia i Szwecja), podobnie jak we wszystkich krajach kandydujących do UE (Czarnogóra, była jugosłowiańska republika Macedonii, Albania, Serbia i Turcja). W niektórych krajach, gdzie nie ma prawnie ustanowionej płacy minimalnej, występują minimalne stawki branżowe. Inaczej jest w USA, gdzie płace minimalne godzinowe pasują dokładnie do minimalnych kosztów utrzymania¹¹. Z przedstawionych danych w latach 2010-2017 wynika, że najwyższe minimalne wynagrodzenie kształtowało się w USA, a najniższe w Polsce. Taka sytuacja była do przewidzenia, ponieważ Polska jest wciąż traktowana jako kraj niskiej płacy¹². Ponadto w Polsce tempo wzrostu wynagrodzeń jest niższe niż tempo wzrostu gospodarczego, a to tłumaczy, jak twierdzi wielu ekspertów, dlaczego mimo świetnych wskaźników makroekonomicznych wielu Polaków żyje znacznie poniżej standardu¹³.

Rodzi się więc zasadnicze pytanie: kiedy pod względem płac Polska dogoni europejską czołówkę? Otóż okazuje się, że jeśli w Polsce wynagrodzenia będą realnie rosły przeciętnie o 3 proc. rocznie, jak było to w ostatnich latach, to europejską awangardę dogonimy dopiero w 2044 roku. Gdyby natomiast przyjąć, że wzrost płac w Polsce byłby szybszy, np. następował w tempie 5 proc. rocznie, to stanie się to już w 2031 roku, a przy 7-procentowym wzroście naszych płac jest szansa, że będzie to już w 2026 roku¹⁴.

Rysunek 10. Płace minimalne w Euro w 2010-2017

Figure 10. Minimum wages in Euro in 2010-2017

Źródło: <https://www.pb.pl/ranking-placy-minimalnej-w-europie-> [dostęp: 5.11.2017]; http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Minimum_wage_statistics/pl [dostęp: 6.11.2017] <https://wynagrodzenia.pl/kategoria/place-minimalne> [dostęp: 11.2017].

¹¹ Dane statystyczne dotyczące płac minimalnych, <http://ec.europa.eu/eurostat/documents/2017> [dostęp: 5.11.2017].

¹² Dlaczego płace w Polsce są niskie? <http://www.parkiet.com/artykul/1433155.html> [dostęp: 5.11.2017].

¹³ Polska – kraj śmieciowych umów i niskich płac, <https://www.bankier.pl/wiadomosc/Polska-kraj-smieciowych-umow-i-niskich-plac-7270787.html> [dostęp: 6.11.2017].

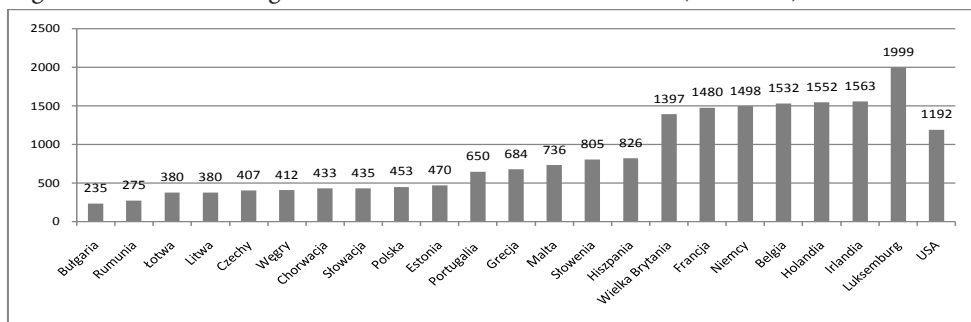
¹⁴ Dlaczego mało zarabiamy, <https://gf24.pl/wydarzenia/kraj/item/528-dlaczego-malo-zarabiamy> [dostęp: 8.11.2017].

Średnia wynagrodzeń w UE również znacząco różniła się od średniej wynagrodzeń w Polsce, stanowiąc różnicę około 300-400 euro. Tak więc przed Polską stoi wiele pracy, by różnice te niwelować. Pierwsze kroki są widoczne chociażby w podnoszeniu minimalnej krajowej¹⁵, jednak podniesienie zarobków Polaków nie jest prostą sprawą. Wymaga to przemyślanej polityki gospodarczej. Wynagrodzenia zależą bowiem od wielu czynników, a przede wszystkim od efektywności gospodarczej Polski, bowiem jeżeli w Polsce PKB będzie rosło przynajmniej 5-7% rocznie, to równocześnie tyle co rok będą rosły nasze wynagrodzenia¹⁶.

Rysunek 11 przedstawia wysokość płacy minimalnej w UE i w USA. Z przedstawionych danych wynika, że wynagrodzenia w Unii Europejskiej są bardzo zróżnicowane. Przeciętne miesięczne zarobki Europejczyków wahały się od 235 EUR w Bułgarii do 1999 EUR w Luksemburgu w 2017 roku. Oznacza to, że różnica pomiędzy pensjami Bułgarów i Luksemburczyków wyniosła prawie 1764 EUR. Poza mieszkańcami Luksemburga najwięcej zarabiali Duńczycy, Irlandczycy oraz Szwedzi. Lider rankingu zostawia jednak wszystkie kraje daleko w tyle¹⁷.

Rysunek 11. Płaca minimalna w krajach UE i w USA w przeliczeniu na euro (stan na 1.01.2017 r.)

Figure 11. Minimum wage in EU countries and in US in Euros (1.01.2017)

Źródło: opracowanie na podstawie danych Eurostat, Dane statystyczne dotyczące płac minimalnych <http://ec.europa.eu/eurostat/documents/> [dostęp: 8.11.2017].

Wśród krajów UE Polska z przeciętnym wynagrodzeniem na poziomie 453 EUR w 2017 roku znalazła się pod względem wysokości zarobków w grupie 1, tj. w której krajowe płace minimalne były niższe niż 500 EUR miesięcznie. Do gru-

¹⁵ W Polsce minimalne wynagrodzenie ustalane jest corocznie na podstawie ustawy z 10 października 2002 o minimalnym wynagrodzeniu za pracę (Dz.U. z 2017 r., poz. 847). Wysokość minimalnego wynagrodzenia podlega ogłoszeniu w Dzienniku Urzędowym Rzeczypospolitej Polskiej „Monitor Polski”, w drodze obwieszczenia Prezesa Rady Ministrów do 15 września każdego roku.

¹⁶ *Wspólnie budujemy naszą zamożność, czyli dlaczego w Polsce zarabiamy 4 razy mniej niż w bogatych krajach Europy Zachodniej*, Fundacja Pomyśl o Przyszłości, Nowy Sącz 2015, s. 5.

¹⁷ *Ranking płacy minimalnej w Europie*, <https://www.pb.pl/ranking-płacy-minimalnej-w-europie-784784> [dostęp: 10.11.2017].

py tej należały następujące państwa członkowskie UE: Bułgaria, Rumunia, Łotwa, Litwa, Republika Czeska, Węgry, Chorwacja, Słowacja, Polska i Estonia. Krajowe płace minimalne w tych państwach wahały się od 235 EUR w Bułgarii do 470 EUR w Estonii. Na uwagę zasługuje fakt, iż Polska wyprzedziła tym samym Słowację i Czechy, gdzie pracownicy zarabiali odpowiednio 435 EUR i 407 EUR.

Z powyższych analiz wynika, że przeciętne wynagrodzenie w Polsce jest relatywnie niskie w porównaniu z innymi gospodarkami Unii Europejskiej¹⁸. W 2017 roku tylko w ośmiu krajach UE uwzględnionych w zestawieniu zarobki były niższe niż w Polsce (w Bułgarii nawet ponad dwukrotnie). Warto jednak zaznaczyć, że pod względem wzrostu płac nominalnych Polska należy do czołówki, bowiem wyprzedzamy większość europejskich państw¹⁹. Ze względu na ograniczoną objętość opracowania uwaga została skupiona na wybranych aspektach przedstawionego artykułu.

Zakończenie

Mikroprzedsiębiorstwa to niezwykle szybko rozwijający się sektor gospodarki naszego kraju. Sektor ten tworzy nowe miejsca pracy, przyczyniając się do zmniejszenia bezrobocia. Ponadto mikroprzedsiębiorstwa są bardziej innowacyjne niż przedsiębiorstwa większe, co wynika z ich większej elastyczności i umiejętności dostosowywania się do bieżących potrzeb rynku. Jednak analizując średnią wynagrodzeń mikropodmiotów w Polsce w porównaniu do wynagrodzeń w USA czy krajów w UE, zauważamy, że znacząco różni się ta omawiana pozycja. Tak więc przed Polską stoi wiele pracy, by różnice w wysokości wynagrodzeń niwelować w mikropodmiotach, jednak podniesienie zarobków Polaków nie jest prostą sprawą. Wymaga przemysłanej polityki gospodarczej wpływającej przede wszystkim na wzrost PKB, bowiem ile będzie rosło PKD, tyle równocześnie będą rosły wynagrodzenia.

Wyniki badań prowadzonych w Polsce²⁰ wskazują na niewystarczający (w stosunku do możliwości i/lub potrzeb) zakres wsparcia finansowego i pozafinansowego w zarządzaniu rozwojem firm omawianego sektora. Wynika to zarówno z licznych barier występujących w segmencie wsparcia, jak też z obaw przedsiębiorców

¹⁸ Wynagrodzenia w górę, ale do Zachodu wciąż nam daleko, <http://biznes.onet.pl/praca/zarobki-polskich-pracownikow-na-tle-unii-europejskiej/gql9n5> [dostęp: 8.11.2017].

¹⁹ Wynagrodzenia w Polsce na tle innych krajów Unii Europejskiej, <https://wynagrodzenia.pl/artukul/wynagrodzenia-w-polsce-na-tle-innych-krajow-unii-europejskiej> [dostęp: 8.11.2017].

²⁰ J.A. Schumpeter, *Kapitalizm, socjalizm, demokracja*, PWN, Warszawa 2009, s. 102; B. Bojewska, A. Dąbrowska, *Postrzeganie pomocy publicznej przez sektor MSP*, [w:] F. Misiąg (red.), *Pomoc publiczna dla małych i średnich przedsiębiorstw. Mity i rzeczywistość*, PWE, Warszawa 2005, s. 93-120; R. Borowiecki, B. Siuta-Tokarska, *Problemy funkcjonowania i rozwoju małych i średnich przedsiębiorstw w Polsce. Synteza badań i kierunki działania*, Difin, Warszawa 2008, s. 264-268; J. Choroszczak, M. Mikulec, *Pomoc publiczna a rozwój firmy. Szanse i zagrożenia*, Wydawnictwo Poltext, Warszawa 2009, s. 127-149; Raport o stanie sektora małych i średnich przedsiębiorstw w Polsce w latach 2010-2011, Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości, Warszawa 2012, s. 111-120.

dotyczących wykorzystania różnego rodzaju instrumentów pomocowych. Niedostatki te wynikają również z postawy wielu mikroprzedsiębiorstw²¹, które przyjmują krótkookresową (operacyjną) perspektywę działalności absorpcyjnej. Jej wyrazem jest m.in. podejmowanie jednorazowych inicjatyw absorpcyjnych czy incydentalne interakcje z podmiotami segmentu wsparcia. Zarówno w naukach o zarządzaniu, jak również w praktyce gospodarczej brakuje natomiast rozważań akcentujących znaczenie strategicznego podejścia do absorpcji wsparcia w tych firmach. Rząd, jak wcześniej wspomniano, powinien więc dołożyć wszelkich starań, tworząc wszelkiego rodzaju ulgi i programy wspierające ten sektor, aby mógł się on jak najszybciej rozwijać, tworząc nowe miejsca pracy i poprawiając sytuację gospodarczą kraju, a także jego poszczególnych podregionów.

Na podstawie rozważań zawartych w opracowaniu można stwierdzić, że mikroprzedsiębiorstwa pozwalają budować trwałe podstawy wzrostu gospodarczego. Tworzą najwięcej miejsc pracy, są elastyczne, łatwiej dostosowują się do oczekiwań klientów, a także do zmieniających się warunków gospodarowania.

Bibliografia

Bojewska B., Dąbrowska A., *Postrzeganie pomocy publicznej przez sektor MSP*, [w:] F. Misiąg (red.), *Pomoc publiczna dla małych i średnich przedsiębiorstw. Mity i rzeczywistość*, PWE, Warszawa 2005.

Borowiecki R., Siuta-Tokarska B., *Problemy funkcjonowania i rozwoju małych i średnich przedsiębiorstw w Polsce. Synteza badań i kierunki działania*, Difin, Warszawa 2008.

Brągiel E., Dykiel M., *Rola mikroprzedsiębiorstw na regionalnym rynku pracy*, „Przedsiębiorstwo i Region” 2016, nr 8.

Choroszczak J., Mikulec M., *Pomoc publiczna a rozwój firmy. Szanse i zagrożenia*, Wydawnictwo Poltext, Warszawa 2009.

Chybicki G., *Wpływ małych i średnich przedsiębiorstw na zatrudnienie w województwie Mazowieckim*, [w:] M. Kludacz (red.), *Wiedza, innowacje, przedsiębiorczość, a rozwój regionalny*, Politechnika Warszawska, Kolegium Nauk Ekonomicznych i Społecznych w Płocku, Płock 2015.

Dane statystyczne dotyczące płac minimalnych, <http://ec.europa.eu/eurostat/documents> 2017.

Dlaczego mało zarabiamy, <https://gf24.pl/wydarzenia/kraj/item/528-dlaczego-malo-zarabiamy>.

Dlaczego płace w Polsce są niskie?, <http://www.parkiet.com/arttykul/1433155.html>.

Działalność gospodarcza przedsiębiorstw o liczbie pracujących do 9 osób w 2016 r., GUS, Warszawa 2017.

²¹ M. Matejun, *Absorpcja wsparcia w zarządzaniu rozwojem mikro, małych i średnich przedsiębiorstw – podejście strategiczne*, „Zeszyty Naukowe Politechniki Łódzkiej” 2015, nr 1194, s. 5-6.

Działalność gospodarcza przedsiębiorstw o liczbie pracujących do 9 osób w 2015 r. GUS, Warszawa 2016.

Działalność gospodarcza przedsiębiorstw o liczbie pracujących do 9 osób w 2014 r., GUS, Warszawa 2015.

Działalność przedsiębiorstw niefinansowych w 2017 r., GUS, Warszawa 2017.

Eurostat, *Dane statystyczne dotyczące płac minimalnych*, <http://ec.europa.eu/eurostat/documents/>.

http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Minimum_wage_statistics/pl.

<https://stat.gov.pl/sygnalne/komunikaty-i-obwieszczenia/lista-komunikatow-i-obwieszczen>.

<https://www.pb.pl/ranking-placy-minimalnej-w-europie->.

<https://wynagrodzenia.pl/kategoria/place-minimalne>.

Huczek M., *Wspieranie rozwoju małych i średnich przedsiębiorstw przez Unię Europejską na przykładzie Małopolski*, „Zeszyty Naukowe WSH. Zarządzanie” 2008, nr 2.

Jasińska-Biliczak A., *Problemy samozatrudnienia – rola i miejsce mikroprzedsiębiorstw w gospodarce regionalnej*, „Barometr Regionalny” 2015, t. 13, nr 4.

Matejun M., *Absorpcja wsparcia w zarządzaniu rozwojem mikro, małych i średnich przedsiębiorstw – podejście strategiczne*, „Zeszyty Naukowe Politechniki Łódzkiej” 2015, nr 1194.

Mikroprzedsiębiorstwa oraz małe i średnie przedsiębiorstwa, <http://www.prawo.egospodarka.pl/>.

Owczarczyk A., *Bezrobocie a zatrudnienie w małych i średnich przedsiębiorstwach w Polsce w latach 1998–2007*, „Acta Universitatis Lodziensis Folia Oeconomica” 2011, 248.

Polska – kraj śmieciowych umów i niskich płac, <https://www.bankier.pl/>.

Ranking płacy minimalnej w Europie, <https://www.pb.pl/>.

Raport o stanie małych i średnich przedsiębiorstw w Polsce, PARP, Warszawa 2017.

Raport o stanie sektora małych i średnich przedsiębiorstw w Polsce w latach 2010-2011, Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości, Warszawa 2012.

Rozporządzeniu Komisji (UE) nr 651/2014 z dnia 17 czerwca 2014 r. uznające niektóre rodzaje pomocy za zgodne z rynkiem wewnętrznym w zastosowaniu art. 107 i 108 traktatu (Dz.U. UE L 187 z 26.06.2014 r.).

Schumpeter J.A., *Kapitalizm, socjalizm, demokracja*, PWN, Warszawa 2009.

Ustawa z 10 października 2002 o minimalnym wynagrodzeniu za pracę (Dz.U. z 2017 r., poz. 847).

Ustawa z dnia 2 lipca 2004r. o swobodzie działalności gospodarczej (Dz.U. z 2017 r., poz. 819).

Ustawa z dnia 29 września 1994 r. o rachunkowości (Dz.U. z 2017 r., poz. 1089).

Wspólnie budujemy naszą zamożność, czyli dlaczego w Polsce zarabiamy 4 razy mniej niż w bogatych krajach Europy Zachodniej, Fundacja Pomyśl o Przyszłości, Nowy Sącz 2015.

Wynagrodzenia w górę, ale do Zachodu wciąż nam daleko, <http://biznes.onet.pl/praca/zarobki-polskich-pracownikow-na-tle-unii-europejskiej>.

Wynagrodzenia w Polsce na tle innych krajów Unii Europejskiej, <https://wynagrodzenia.pl/>.

Nota o Autorze:

Dr inż. Sylwia Kowalska – Instytut Finansów, Bankowości i Rachunkowości, Wydział Zarządzania, Politechnika Częstochowska.

Author's resume:

Sylwia Kowalska PhD. – Institute of Finance, Banking and Accounting, Faculty of Management Czestochowa University of Technology.

Kontakt/Contact:

Dr inż. Sylwia Kowalska

email: sylwia.kowalska@wz.pcz.pl